

A TANTÁRGY ADATLAPJA

Protestáns egyháztörténet (17-18 sz.)

Istoria bisericii protestante (secolul 17-18)

Egyetemi tanév 2025-2026

1. A képzési program adatai

1.1. Felsőoktatási intézmény	Babeş-Bolyai Tudományegyetem
1.2. Kar	Református Tanárképző Kar
1.3. Intézet	Református Tanárképző Kar
1.4. Szakterület	Valláspedagógia
1.5. Képzési szint	Alapképzés (BA)
1.6. Tanulmányi program / Képesítés	Valláspedagógia
1.7. Képzési forma	Nappali

2. A tantárgy adatai

2.1. A tantárgy neve		Protestáns egyháztörténet (17-18 sz.)				A tantárgy kódja		Protestáns egyháztörténet (TLM1502)		
2.2. Az előadásért felelős tanár neve			Dr. Gudor Kund Botond							
2.3. A szemináriumért felelős tanár neve			Dr. Gudor Kund Botond							
2.4. Tanulmányi év		I.	2.5. Félév		1	2.6. Értékelés módja		V	2.7. Tantárgy típusa	kötelező – alap

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszám)

3.1. Heti óraszám	3	melyből: 3.2 előadás	2	3.3 szeminárium/labor/projekt	1
3.4. Tantervben szereplő összóraszám	42	melyből: 3.5 előadás	28	3.6 szeminárium/labor	14
Az egyéni tanulmányi idő (ET) és az önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő elosztása:					óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					
3.5.1 Tankönyv tanulmányozása					
3.5.2 Jegyzetek tanulmányozása					
3.5.3. A szakirodalom tanulmányozása					
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					14
Szemináriumok, házi feladatok, referátumok, esszék kidolgozása					14
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					2
Vizsgák					2
Más tevékenységek: kétirányú kommunikáció a tárgyfelelőssel					
3.7. Egyéni tanulmányi idő (ET) és önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő összóraszám					8x9
3.8. A félév összóraszám					72
3.9. Kreditszám					5

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1. Tantervi	Nincs
4.2. Kompetenciabeli	Történelmi adatok önálló összegyűjtése, elemzése és értelmezése, szövegértés és kivonatolásképessége, objektív szemléletmód képessége

5. Feltételek (ha vannak)

5.1. Az előadás lebonyolításának feltételei	<ul style="list-style-type: none"> • Okostábla, Microsoft Teams, Az órán való aktív részvétel • Kiadott tananyag tanulmányozása • Felkészülés órákra
<ul style="list-style-type: none"> • 5.2. A szeminárium lebonyolításának feltételei	<ul style="list-style-type: none"> • Okostábla, Microsoft Teams, • Intézeti könyvtár • A szemináriumi órákon történő aktív részvétel • A kiadott szemináriumi anyag áttanulmányozása • A szemináriumi dolgozat készítése és bemutatása

6.1. Elsajátítandó jellemző kompetenciák¹

---

¹ Választhat kompetenciák vagy tanulási eredmények között, illetve választhatja mindkettőt is. Amennyiben csak az egyik lehetőséget választja, a másik lehetőséget el kell távolítani a táblázatból, és a kiválasztott lehetőség a 6. számot kapja.

Kognitív kompetenciák:

1. A hatékony történelemkutatás módszereinek alkalmazása

A hallgató képes önállóan használni az egyháztörténeti kutatás eszköztárát (forráskritika, levéltári munka, kronológiai rendezés, szövegértelmezés), és ezek alapján tudományos következtetéseket levonni. Vallási tevékenységeket népszerűsít

2. Egyháztörténelmi értékek azonosítása és kontextuális értelmezése

Képessé válik a reformáció korszakának teológiai, intézményi és kulturális értékeit felismerni, és történeti kontextusban értelmezni azokat (pl. ellenreformáció, hitvallás, fejedelmi abszolutizmus).

3. Egyéni és közösségi kutatási tervek kidolgozása és strukturált megvalósítása

Képes csoportos vagy önálló kutatási projekt tervezésére és lebonyolítására (pl. református egyházközségek története, helyi reformációs emlékek feldolgozása), világos ütemtervvel és célkitűzésekkel.

4. Kritikai, értékelő és reflektív gondolkodásmód kialakítása

Képes különböző történeti forrásokat és narratívákat összevetni, kritikusan értelmezni a múlt tanulságait, és azok alapján saját szemléleti vagy világnézeti pozícióját is reflektálni.

5. Felekezeti érzékenység és vallási tolerancia fejlesztése

A hallgató felismeri a 17.-18. századi felekezeti sokszínűség (lutheránus, református, unitárius, katolikus, anabaptista) értékeit és konfliktusait, és ezekből mai interkonfesszionális helyzetekre nézve is érzékeny következtetéseket tud levonni.

6. A protestáns reformáció főbb 17.-18. századi képviselőinek és eszméinek szakszerű bemutatása

Ismeri és érti az ellenreformáció és reformáció kapcsolatát, a nagy fejedelmek munkásságát, Erdély aranykorát, és képes azok hatását bemutatni. Emberi viselkedésre vonatkozó ismereteket alkalmaz

7. Teológiai források és hitvallási dokumentumok értelmezése történeti szempontból

A hallgató képes a korszak 18 századi vallási ortodoxiát, a Habsburg integráció, a fejedelmi abszolutizmus, valamint azon kor teológiai iratainak elemzésére, azok történeti és dogmatikai értelmezésére.

8. A reformáció intézményi és társadalmi hatásának elemzése

Képes átlátni, hogyan alakította át a reformáció a 18. századi iskolai rendszert, az egyházi berendezkedést, a Főkonzisztórium kialakulását, az Apafi korának egyházi-laikus vezetőparitásainak, presbitériumainak és a vallási közösségek társadalmi szerepét (iskolakultúra, presbiteri rendszer, nyelvhasználat).

<p style="text-align: center;">Transzverzális kompetenciák</p>	<p>A transzverzális kompetenciákat a Bloom-taxonómia (Bloom-taxonómia: a tudásszintek rendszere) szintje és az EQF (European Qualifications Framework) szintű leírás (szint 4–6) kulcskompetenciáinak típusa szerint állapítottuk meg:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Történeti források kritikus elemzése és értékelése. Filozófiai, etikai és vallásos ismereteket közöl: elemzés – értékelés. Kognitív – Kulcskompetencia: Történettudományi és kritikai gondolkodás 2. . Önálló kutatási terv készítése és megvalósítása: teremtés – tervezés – alkalmazás Kulcskompetencia: Módszertani – Tervezés, projektmenedzsment, kutatás 3. Vallási sokszínűség és felekezeti érzékenység értelmezése: megértés – értékelés. Kulcskompetencia: Interkulturális és vallási toleranciát fejlesztő kompetencia 4. Reflektív gondolkodás történelmi és személyes szinten: értékelés – teremtés Kulcskompetencia: Személyes és metakognitív reflexió 5. Teológiai dokumentumok történeti kontextusba helyezése. Az etika és tudományos integritás elvét alkalmazza a tudományos kutatásban: megértés – elemzés Kulcskompetencia: Szakterületi – Teológiai hermeneutika, történeti értelmezés 6. Közösségi értékek felismerése és közvetítése: megértés – alkalmazás. Kulcskompetencia: Szociális és kulturális kompetencia 7. Hiteles történelmi kommunikáció szóban és írásban: alkalmazás – értékelés Kulcskompetencia: Kommunikációs – tudományos és interperszonális kommunikáció 8. Történeti példák integrálása pedagógiai és erkölcsi nevelésbe: teremtés – értékelés. Kulcskompetencia: Didaktikai és értékalapú nevelési kompetencia
---	---

6.2. Tanulási eredmények

<p style="text-align: center;">Ismeretek</p>	<ul style="list-style-type: none"> - A hatékony történelemkutatás eszközei és módszerei alkalmazása. - Az egyháztörténelmi értékek azonosítása és értelmezése. - Egyéni és közösségi kutatási tervek cselekvései ütemtervez elkészítése. - Kritikai építő értelmezés, elemzés és önértékelés. - Vallási tolerancia és a felekezeti érzékenység fejlesztése.
<p style="text-align: center;">Képességek</p>	<ul style="list-style-type: none"> - A következetes munka, pontos adatkezelés. - Az egyháztörténelmi folyamatok megfigyelésének, megértésének, értelmezésének képessége. - Hatékony munkamódszer alkalmazása. - Tudományos távolságtartás és elfogulatlanság képességének fejlesztése. - Saját szakmai látásmód kialakítása, stratégiaépítés fejlesztése. - Önálló kutatása képessége. - A másokkal való együttműködés, csoportos munka és megbeszélés képessége.

Felelősség és önállóság	<p>Tudás és megértés szintjén</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ismeri a 17.-18. századi protestáns reformáció történelmi hátterét, főbb eseményeit, intézményeit és teológiai irányzatait. • Megérti a reformáció egyház- és oktatástörténeti jelentőségét, különös tekintettel a magyarországi és erdélyi református hagyományra. • Képes értelmezni az egyháztörténeti forrásokat (hitvallások, zsinati határozatok, prédikációk stb.) történelmi kontextusban. <p>Képességek szintjén</p> <ul style="list-style-type: none"> • Önállóan végez forráselemzést és képes alkalmazni az egyháztörténeti kutatás alapvető módszereit. • Megfogalmaz és lebonyolít egyéni vagy csoportos kutatási projektet a reformáció korára vonatkozóan (pl. helyi gyülekezettörténet, életrajzi kutatás). • Képes a történeti, teológiai és kulturális eltéréseket toleráns, felekezeti érzékenységgel kezelni, különös figyelemmel a mai ökumenikus párbeszéd kihívásaira. <p>Felelősség és önállóság szintjén</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vállalja a felelősséget saját tanulmányi teljesítményéért, képes a tanulási folyamatát reflektíven értékelni és továbbfejleszteni. • Erkölcsi és szellemi felelősséggel viszonyul a történelmi és teológiai értékekhez, valamint azok hiteles és hitet építő közvetítéséhez a tanári szolgálatban. • Konstruktívan vesz részt közösségi tanulási helyzetekben (pl. szemináriumi vita, prezentáció), és felelősséget vállal a csoportos eredményekért.
-------------------------	--

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó jellemző kompetenciák alapján)

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	A tárgy célja megismertetni a hallgatókkal a Reformáció 17-18. századi erdélyi eseményeit, az Erdélyi Református Egyház fejlődésének körülményeit és a teológiatörténeti hátterét, illetve annak 17.-18. századi történetét. Az ismeretátadás mellett célunk megismertetni a diákokkal a rendelkezésre álló forrásokat, bibliográfiát, illetve az egyháztörténeti kutatás módszereit.
7.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	A félév végére a diáknak el kell sajátítania a legfontosabb egyháztörténeti alapokat, tudnia kell használni a rendelkezésre álló bibliográfiát, de a legfontosabb, hogy érzékelje az összefüggéseket Európa, Magyarország és Erdély történelmével, illetve azzal a konjunktúrával, amelyben az Erdélyi Református Egyház az aranykortól, azaz a protestáns fejedelmek korától az ellenreformáció hatása alá került. Az egyháztörténeti ismeretek nem csak kognitív szempontból fontosak. Hozzájárulhatnak a református identitás, az „öntudatos kálvinizmus” kialakulásához, megerősödéséhez. Nem lehet beszélni kálvinista öntudatról, identitásról, amennyiben nem ismerjük annak eredetét, gyökereit, hazánkban való meghonosodását és a miatta való küzdelmet. Az előadások során a szóbeli közlés mellett helyet kap a multimédiás előadásmód, az önálló munka, illetve a hallgatók megismerkedhetnek a legfontosabb forrásokkal, bibliográfiával.

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
-------------	----------------------	--------------

1. 1. Bocskai István fejedelem és Báthory Gábor Erdély protestáns fejedelmei	Előadás, egyháztörténetitörténeti megközelítés	
2. A protestáns egyházjog kodifikációja (zsínatok, kánonok, perrendtartás (a Ruber és Geleji kánonok))	Előadás, egyháztörténetitörténeti megközelítés	
3. Bethlen Gábor és az egyházak	Előadás, egyháztörténetitörténeti megközelítés	
4. I. Rákóczy György (a puritanizmus Erdélyben és Magyarországon)	Előadás, történeti egyháztörténetitörténet i megközelítés	
5. II. Rákóczi György egyházpolitikája	előadás, történeti megközelítés, egyháztörténetitörténeti megközelítés	
6. Apafi Mihály egyházpolitikája	előadás, történeti megközelítés, egyháztörténetitörténeti megközelítés	
7. Református püspökportrék (Geleji Katona, Csulai György, Horti István, Tófeus Dobos Mihály, Kolozsvári István)	Előadás, egyháztörténetitörténeti megközelítés	
8. A Habsburg integráció: a Diploma Leopoldinum	előadás, egyháztörténetitörténeti megközelítés	
9. II. Rákóczi Ferenc és Erdély	előadás, egyháztörténetitörténeti megközelítés	
10. A fejedelmi Tanácstól a Főkonzisztórium 18.századi működéséig (a református intézményrendszer kialakulása)	előadás, egyháztörténetitörténeti megközelítés	
11. A Habsburg királyok erdélyi valláspolitikája (I. Lipót-VI. Károly)	előadás, egyháztörténetitörténeti megközelítés	
12. A Habsburg királyok erdélyi valláspolitikája (I. Lipót-VI. Károly)	előadás, egyháztörténetitörténeti megközelítés	
13. Mária Terézia és a katolikus restauráció: a református egyház állapota a 18. századi rekatolizáció alatt: protestáns mártírológia	előadás, egyháztörténetitörténeti megközelítés	
14. II. József és a vallási türelem	előadás, egyháztörténetitörténeti megközelítés	
Könyvészet: <ul style="list-style-type: none"> - Nagy Géza: A református egyház története 1608 -1714 I-II. Máriabesnyő – Gödöllő: Attraktor, 2008. - Révész Imre, A magyar református egyház története, Sárospatak, 1995. - Egyháztörténet, Tankönyv és tanári kézikönyv, szerk. Ladányi Sándor-Papp 		

**Kornél-Tőkéczy László, 1-2 kötet,
Református Pedagógiai Intézet, 1998.**

- Pálffy Géza: Győztes szabadságharc, vagy egy sokféle sikert hozó felkelés? Br. 2009. Papp Sándor: Homonnai Drugeth Bálint fellépése Bocskai örököseként. Studia Carolensia, 2006, 1. szám. Papp Sándor: Török szövetség – Habsburg kiegyezés, Szeged, 2013.
- Papp Klára – Jeney Tóth Annamária – Ulrich Attila: Báthori Gábor és kora, Debrecen, 2009.
- A Gelejei-kánonok, a Szatmárnémeti Nemzeti Zsinat végzése, A Ruber-féle egyházi törvények, Budapest, 2020, 119. ISBN: 978 963 558 437 6.
- Veress Endre: Bethlen Gábor fejedelem ifjúsága (Bethlen ifjúkori leveleivel), Erdélyi Múzeum, IX. évf. 6.sz.(1914. dec. 25.), 258-338.
- Bethlen Erdélye, Erdély Bethlene, Kolozsvár, 2014, 345-449.
- Nagy László: A „bibliás őrálló” fejedelem: I Rákóczi György a magyar törtélemben, Budapest, Magvető, 1984. Péter Katalin: A fejedelemség virágkora (1606-1660). In: Makkai László – Szász Zoltán (szerk.): Erdély története II. 1606-tól 1830-ig, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1988, 617-783.
- Kovács Sándor Iván: Szenczi Molnár redivivus, Budapest, Ister, 2000. A Molnár Ferenc – Oszlászki Éva: Szenci Molnár Albert zsoldárainak szöveggyományszódásáról. A zsoldárok eredeti és a mai magyar református énekeskönyvben lévő szövegeinek összehasonlítása kommentárokkal; 2.bőv., jav. kiad., jav. utánny.; DE Magyar Nyelvtudományi Tanszék, Debrecen, 2012. Magyar nagylexikon, XVII. (Sz – Ung) Főszerk. Bárány Lászlóné, Budapest: Magyar Nagylexikon, 2003, 550. Új magyar életrajzi lexikon. VI. (Sz – Zs). Főszerk. Markó László, Budapest, Helikon, 2007, 780-781.
- Rákóczi György levelezése, Budapest, 1992, Egyetemi Könyvtár, 72. II. Rákóczi György és kora, LHarmattan kiadó, 2009.
- Catholice Reformare. A Katolikus Egyház a Fejedelemség korában, Szent István Társulat, szerk. Diósi Dávid, Marton József, Budapest-Kolozsvár, 2018.
- Ana Dumitran- Gudor Botond- Nicolae Dănilă: *Román-magyar felekezeti közötti kapcsolatok (a XVI. század eleje a XVIII század első évtizedei között) Relații interconfesionale româno-maghiare în Transilvania (mijlocul secolului XVI – primele decenii ale secolului XVIII)*, Gyulafehérvár, Altip kiadó, Alba Iulia, 2000

- Csepregi Zoltán, Magyar pietizmus, 1700-1756, Teológiai Irodalmi Egyesület, Budapest, 2000.
- Font Zsuzsa, Erdélyiek Halle és a radikális pietizmus vonzásában, Szeged, 2001.
- Zachar József, A Thököly-szabadságharc hadtörténeti és hadművészeti szempontból. In: Hadtörténelmi Közlemények, 2005/3, 400-411. Varga J. János: A török orientáció változatai Magyarországon. Wesselényi-Apafi-Thököly 1663-1683. In: Történelmi Szemle 2007/2, 189-197.
- **Gudor Kund Botond, „Der Siebenbürgischer Protestantismus in 18. Jahrhundert”, *Die Union der Rumänen Siebenbürgens mit dem Kirche von Rom, Band 2, von. 1701-1761*, Editura Enciclopedica, Bukarest, 2015, 448-528.**
- **Mályusz Elemér, Magyarország története a felvilágosodás korában, Osiris, Budapest, 2002.**
- Gonda Imre- Niederhauser Emil, A Habsburgok, Budapest, 1987.
- Éva H. Balázs, Hungary and the Habsburgs 1765-1800, Budapest, 1997.
- Katus László, A modern Magyarország születése 1711-1914, Pécs 2021.
- ifj. Barta János, A meg nem értett királynő. Mária Terézia az uralkodó, Budapest 1994.
- Vértelen ellenreformáció. Reformáció öröksége 2. szerk. Csorba Dávid, Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest, 2020.
- **Mályusz Elemér, A Türelmi Rendelet II. József és a magyar protestantizmus, Attraktor, Máriabesnyő-Gödöllő, 2006.**
- Gudor Kund Botond- Daniel Dumitran, *Identitate confesională și toleranță religioasă în secolele XVIII-XXI* (konferenciakötet), *Annales Universitatis Apulensis, Series Historica*, 15/2, 2011, Mega kiadó, Cluj, 1-436
- Gudor Botond-Kurucz György-Sepsi Enikő (szerk.), *Egyház, művelődés és társadalom Bod Péter korában-konferenciakötet*, L'Harmattan, Budapest, 2012, 1-307
- **Graeme Murdock: *Calvinism on the Frontier 1600–1660: International Calvinism and the Reformed Church in Hungary and Transylvania*, Oxford University Press, 2000 ISBN: 9780198208597**
- **Carter Lindberg (ed.): *The European Reformations Sourcebook*, Blackwell, 2000.**
- **István Keul (ed.): *Early Modern Religious Communities in East-Central Europe: Ethnic Diversity, Denominational Plurality, and***

<p>Corporate Politics, Routledge, 2009, ISBN: 9780754665802, Fő releváns fejezetek / oldalak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>The Reformation and Religious Coexistence in Sixteenth-Century Transylvania</i> (pp. 33–52) • <i>Confessionalization and Political Power in Transylvania</i> (pp. 121–142) <p>- Gudor Botond (szerk., román-magyar előszó, átírás, jegyzetapparátus), <i>Bod Péter: Az erdélyi románok egyháztörténetének két könyve, 1745, 1764</i>, Háromszék Vármegye Kiadó, Státus Kiadó, Sepsiszentgyörgy-Csíkszereda, 2012, 1-388..</p>		
8.2 Szeminárium	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Törvényhozás a 17.században (kazuisztika)	diákok előadása, kérdések megvitatása	
2. Protestáns intézmények (püspök, egyházmegye, esperes)	diákok előadása, kérdések megvitatása	
3. Bethlen Gábor és a vallási tolerancia (zsidók és anabaptisták)	diákok előadása, kérdések megvitatása	:
4. 17. századi teológiai művek (hitvédelem és puritanizmus)	diákok előadása, kérdések megvitatása	
5. A Főkonzisztórium kialakulása	diákok előadása, kérdések megvitatása	
6. A nyomdatechnika a 17. században (Misztótfalusi)	diákok előadása, kérdések megvitatása	
7. A református zsinat és intézmények működése a 17-18. században	diákok előadása, kérdések megvitatása	
8. Az erdélyi kollégiumok és partikulák működése (oktatási rendszer)	diákok előadása, kérdések megvitatása	
9. A hitvallási iratok helye és szerepe a 17-18. században	diákok előadása, kérdések megvitatása	
10. Erdély és a peregrináció: Erdély nemzetközi kapcsolatai	diákok előadása, kérdések megvitatása	
11. Tolerancia gondolata az európai és hazai egyházpolitikában: a román reformáció válsága és a vallási helyzet átrendeződése	diákok előadása, kérdések megvitatása	
12. Tolerancia gondolata az európai és hazai egyházpolitikában: a román reformáció válsága és a vallási helyzet átrendeződése	diákok előadása, kérdések megvitatása	
13. Artikuláris helyek a 18. századi Habsburg egyházpolitikában, erdélyi vallási megállapodások	diákok előadása, kérdések megvitatása	
14. A protestáns egyháztörténetírás Pápai Páriztól-Bod Péterig	diákok előadása, kérdések megvitatása	
- J. Halász Margit, Könyves szakmák a Kárpát medencében a 16-19 században, Debrecen, 2002.		

- Kurta József: Tofeus Mihály kolligátuma. In: Ref. Szemle 95.3 (2002), 444-447. Kurta József: Tofeus Mihály (1624 – 1684). In: Ref. Szemle 104.6 (2011), 651-658.
- Jakó Zsigmond, Társadalom, egyház, művelődés, Budapest, 1997
- Benda Kálmán, Bocskai István, Századvég, Budapest, 1993.
- R. Várkonyi Ágnes: Az önálló fejedelemség utolsó évtizedei (1660 – 1711). In: Erdély története II: 1606-tól 1830-ig. Szerk. Makkai László, Szász Zoltán, 3. kiad., Budapest, Akadémiai Könyvkiadó, 1988, 784-971.
- Nagy Géza: A református egyház története 1608-1715 I-II. Máriabesenyő-Gödöllő: Attraktor 2008. = Historia Incognita, 22.
- Makkai László, Bethlen Gábor emlékezete, Magyar Helikon, 1980.
- Bethlen Gábor krónikásai, , Gondolat kiadó, 1980.
- Bethlen 1613. A Kód, Magyar NBemzeti Múzeum, 2014.
- Rákócziak öröksége, szerk. Tamás Edit, Sárospatak, 2018.
- Rákóczi tükör. Naplók, jelentések, emlékiratok a Rákóczi-szabadságharcról. A kötet[ek] anyagát felkutatta, válogatta, szerkesztette, az előszót és a naplórészeket bevezető kistanulmányokat írta: Köpeczi Béla R. Várkonyi Ágnes. A jegyzeteket írta és a mutatókat összeállította Bánkúti Imre. I-II. köt. Bp, 1973. (Magyar Századok), Szépirodalmi: 2. kiad.: Bp., 2004 (Millenniumi Magyar Történelem. Források) Osiris Magyar Tudománytörténeti Intézet – SOKML
- I. Rákóczi Ferenc élete és törökországi emigrációja. (Szerzők: Balla Antal, Dávid Géza, Fodor Pál, Köpeczi Béla, Nagy Ferenc, Somogyi Gréta, Tasnádi Edit, Tóth Csaba, Tóth Ferenc) Kétnyelvű kötet, magyar és török nyelven. A Magyar-Török Baráti Társasága kiadása, Budapest, 2005, 173.
- Tarnóc Márton, Erdély művelődése Bethlen Gábor és a két Rákóczi György korában, Gondolat kiadó, Budapest, 1978.
- Kurta József, Egyház és könyv I. Rákóczi György művelődéspolitikájában. In: *Református Szemle* 94.1 (2004), 72-76.
- Herczeg Ferenc: Pro Libertate! Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár, 2007.
- Pokoly József: Az erdélyi református egyház története. Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület állandó igazgató-tanácsának megbízásából, Budapest, 1904. (I. 1556-1604., II.1605-1690., III.1691-1780, IV. és V. egyházi intézmények története)

<ul style="list-style-type: none"> - Kathona Géza: Fejezetek a török hódoltsági reformáció történetéből, Budapest, 1974. - Bod Péter, Önéletírás, Kolozsvár, 1945. - Bod Péter a historia litteraria művelője, Universitas kiadó, Budapest, 2004. - Erdély története (A kezdetektől 1606-ig), szerk. Makkai László, Budapest, 1988. - Gudor Botond, „Leiden, the formative space of the transylvanian academical pilgrimage. Case of Bod Péter (1712-1769)” in <i>The Historiographical Paradigm change in 18th century Transylvania</i>, ed. Argonaut, Kolozsvár, 2009. - Gudor Kund Botond, Bod Péter (1712-1769) a történetíró, Erdélyi Egyháztörténeti Könyvek 3, Tortoma Kiadó, Barót, 2018, 1-510 - Köleséri Sámuel és az európai korai felvilágosodás, Kölesériana 3, Tanulmányok és szövegek, Kolozsvár, 2016. - L'Europe de Lumières, Europa der Aufklärung, Budapest, 2015. - Siebenburgen in der Habsburgermonarchie von Leopoldinum bis zum Ausgleich, szerk. Lengyel Zsolt, Wienn A. Ulrich, Wienn, 1999 - Hagymány. Identitás. Történelem, szerk. Kiss Réka, Lányi Gábor, L'Harmattan, Budapest, 2019. - Sípos Gábor, Az erdélyi református főkonzisztórium kialakulása 1668-1713- (1736), Kolozsvár, 2000. 		
--	--	--

9. Az episztemikus közösségek képviselői, a szakmai egyesületek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvárásainak összhangba hozása a tantárgy tartalmával.

A 17. – 18. századi protestáns egyháztörténet tantárgy oktatása nem csupán történeti ismeretek átadását szolgálja, hanem hozzájárul a hallgatók szakmai identitásának, kritikai gondolkodásának és kulturális érzékenységének fejlesztéséhez is. Az **episztemikus közösségek** – tudományos intézetek, kutatócsoportok, teológiai karok – elvárása, hogy a tantárgy a korszerű történetkutatás módszertanával és interdiszciplináris szemlélettel tárgyalja a reformáció intézményi, teológiai és társadalmi hatásait, különösen a közép-európai és erdélyi kontextusban. A **szakmai egyesületek** (pl. egyháztörténeti társaságok, lelkészképző testületek) hangsúlyozzák a felekezeti hagyományok pontos ismeretét, a forráskritikus gondolkodást és a vallási pluralizmus iránti nyitottságot. Végül, a **szakterület reprezentatív munkáltatói** – iskolák, egyházkerületek, levéltárak, kutatóközpontok – olyan végzett hallgatókat várnak, akik képesek történeti ismereteiket alkalmazni az oktatásban, a gyülekezeti nevelésben vagy akár a kulturális örökség közvetítésében. A tantárgy tartalma így nemcsak tudást közvetít, hanem hozzájárul ahhoz is, hogy a hallgató értéktudatos, reflektív és felelősen gondolkodó szakemberré váljon, aki aktív résztvevője lehet az egyház és társadalom közös történeti tudatának formálásában.

10. Értékelés

Tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Aránya a végső jegyben
10.4 Előadás	Protestáns egyháztörténeti alapfogalmak ismerete. Az egyháztörténet kiemelkedő alakjai munkásságának szakszerű, reflektív	Írásbeli	50 %

	bemutatása, értelmezése és értékelése		
10.5 Szeminárium	A protestáns egyháztörténet kiemelkedő alakjai munkásságának bemutatása az adott személy egyháztörténeti szerepének ismertetésével	Folyamatos, valamint a házi dolgozat kiértékelése	50 %
10.6 A teljesítmény minimumkövetelményei			
A protestáns egyháztörténet nagy alakjainak munkásságában való tájékozottság (fontosabb gondolatok, történések ismerete). Az egyháztörténeti alapfogalmak ismerete és szakszerű alkalmazása – írásbeli vizsga. A szemináriumi dolgozatok leadásának határideje december 15. A bemutató időtartama 15-20 perc (power point), a dolgozat 8-15 oldal terjedelemben szükséges leadni (12 TM betűtípus, 1,5 sortávolság), word formátum, amelyet be kell küldeni e-mailben word formátumban a tanárnak. Az utolsó órán megtartott szeminárium leadása a vizsgaszesszió ELŐTT történik			

11. SDG ikonok (Fenntartható fejlődési célok/ Sustainable Development Goals)

 <p>A fenntartható fejlődés általános ikonja</p>	
---	--

Előadás felelőse: Dr. Gudor Kund

Szeminárium felelőse: Dr. Gudor Kund

Kitöltés időpontja:
2025. 06. 19.

Botond

Botond

Az intézeti jóváhagyás dátuma:

Intézetigazgató: